

GRAŻYNA WYDER

Zielona Góra

## TOWARZYSTWO ŁUŻYCKICH STUDENTÓW „SERBOWKA” W PRADZE (1846-1953)

Praska „Serbowka”, która odegrała ogromną rolę w odrodzeniu narodowym Łużyczan i stała się szkołą patriotyzmu dla przyszłych działaczy politycznych i kulturalnych, została założona 21 października 1846 roku. Inicjatorami jej powołania byli młodzi łużyccy studenci, katolicy, wychowankowie istniejącego już od 1704 roku Seminarium Łużyckiego<sup>1</sup>, którzy w Pradze przygotowywali się do pracy duszpasterskiej. Przyszli duchowni — zdając sobie sprawę z tego, iż znajomość języka wiernych będzie niezbędna w ich przyszłej pracy — chcieli opanować go biegle poprzez samokształcenie. W tym celu postanowiono założyć towarzystwo, w którym mogliby doskonalić język ojczysty oraz poznawać historię własnego narodu i innych narodów słowiańskich. Niewątpliwie wpływ na taką postawę młodych ludzi miała również ówczesna sytuacja polityczna, następujący proces romantyzmu pod wpływem odrodzenia poszczególnych narodów słowiańskich, w tym i narodu czeskiego. Praga stała się ważnym ośrodkiem słowianoznawstwa i słowianofilstwa. Szczególną rolę w rozbudzaniu narodowych uczuć patriotycznych odegrali czescy uczeni, m.in. Jozef Dobrovsky, a po jego śmierci Václav Hanka.

Pierwszymi członkami nowo założonego towarzystwa byli: Jakub Buk z Zjelic, słuchacz I roku teologii; Mikławš Cyž z Budziszyna, słuchacz II roku filozofii; Mikławš Jacslawk z Nowoslic i Michał Haška z Kulowa — słuchacze I roku filozofii; Jakub Wels z Hrubjelč i Jakub Wornář z Dibrenka — słuchacze IV roku „wielkiej szkoły”. Na pierwszym spotkaniu wybrano na dwuletnią kadencję (z czasem przyjęto kadencje czteroletnie), przewodniczącego, tzw. starszego, którym został Jakub Buk, przyjęto statut i nazwę „Serbowka” (Łużyczanka)<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Serbski Seminar w Pradze założyli w 1704 roku bracia Simaniec z Čemjerc. Kształcono w nim młodych Serbów, przyszłych katolickich duchownych.

<sup>2</sup> W następnych latach towarzystwem kierowali: r. 1850 (I rok) Mikławš Cyž; 1850 Mikławš Jacslawk, 1852 Michał Hórnik; 1856/1857 Jurij Wawrich; 1857/1858 Jan Nowak; 1858 Handrij Dučman; 1860/1861 Hanrij (Ernst) Fulk; 1861 Jurij Łusčanski; 1865 Michał Róla; 1867/1868 Gustav Jurij Kubaš; 1868 Jan Laras; 1870/1871 Pětr Lipič; 1871 Jakub Skala; 1875/1876 Jurij Nowak; 1876/1877 Jakub Kilank; 1877 (I rok) Jakub Bart-Čišinski; 1877 Jurij Libš; 1879/1880 Jurij Kumor;

W § 1 statutu określono główny cel towarzystwa: „Tute serbske zhromažizny dzerža so k wudospelnenju w maćerskej reči a k zbudženju lubosce narodności”<sup>3</sup>. Spotykano się w każdą środę wieczorem w godz. od 17<sup>30</sup> do 19<sup>00</sup>, by pilnie ćwiczyć łużycki język i gramatykę. Ponadto każdy zobowiązany był do wygłoszenia wykładu w języku ojczystym. Od jesieni 1847 roku zwiększono częstotliwość spotkań do dwóch tygodniowo: w środę i sobotę. W środy jak dotychczas ćwiczone gramatykę i doskonalono język, a w soboty deklamowano i czytano serbskie i czeskie książki. W bibliotece łużyckiego seminarium zgromadzono w tym czasie 55 egzemplarzy serbskich książek; w późniejszym okresie biblioteka znacznie się wzbogaciła.

Dokonania towarzystwa rejestrowane były w prowadzonym od początku istnienia rękopiśmiennym „Dźeniku”, a w prowadzonych równolegle „Kwetkach” — wystąpienia i referaty wygłaszane na spotkaniach.

1 grudnia 1847 roku w „Dźeniku” zapisano: „najpierw Hórnik napisał na tablicy wiersz, bowiem w ten sposób najlepiej się ortografii nauczyć. Hórnik ma ku temu już dosyć dużą zręczność”. Michał Hórnik jako młody gimnazjalista od tegoż roku był członkiem „Serbowki”<sup>4</sup>.

Protectorat nad Serbowką sprawowali uczeni czescy: w latach 1846-1861 Václav Hanka, bibliotekarz w Czeskiej Narodowej Bibliotece w Pradze; w latach 1861-1870 Karel Jaromír Erben — poeta, archiwista, językoznawca; w latach 1872-1903 Martin Hattala — Słowak, profesor filologii słowiańskiej. Zainteresowanie wykazywali również inni słowiańscy uczeni. Przez blisko pół roku (1847) spotkaniom przysłuchiwał się rosyjski profesor Gregorowicz, który przekazał bibliotece cenny dar: stary, cerkiewno-słowiański psalterz znaleziony w bułgarskim klasztorze. Serbowkę odwiedzali również: profesor Purkyně, Kollár, Hilferding z Petrohroda, prof. Lucjan Malinowski z Warszawy. 8 lipca 1857 r. przybył z wizytą rosyjski minister, uczoney Abraham Sergiejewicz Norow.

Działalność młodych Łużyczan zyskała również uznanie władzy duchownej. 16 czerwca 1847 r. „Serbowkę” odwiedził biskup Dietrich, który

1880 Libš; 1883/1884 Filip Rězak; 1884/1885 Mikławš Žur; 1885/1886 Michał Wjesela; 1886 Jakub Nowak-Kaščanski; 1888/1889 Jurij Kral; 1889 Jakub Šewčik; 1892 Mikławš Andricki; 1895 Jurij Hejduška; 1897/1898 Jurij Delan; 1898/99 Pawoł Knježk; 1901 Jan Wjenka; 1905/1906 Jan Cyž; 1908 Mikławš Just; 1910 Józef Jakubaš; 1913/1914 Beno Šolta; 1915 Józef Nowak; 1919 Paweł Grofa; 1920/1921 Józef Rjeda; 1921/1922 Jan Donat; 1923 Jurij Handrik; 1924 Jan Cyž; 1927 Měrćin Nowak; 1927/1928 Jurij Henčl; 1928/1929 Jurij Cyž; 1931/1932 Pawoł Wićaz-Chróścanski; 1932 Jurij Brėzan; 1934/1935 Jurij Měrćink; 1937 Jurij Chėžka; zob. S. M u s i a t, *Towarstwo serbskich studowacych w Praze*, [w:] *Sorbische/Wendische Vereine 1716-1937*, Bautzen 2001, s. 57.

<sup>3</sup> M. Š e w č i k, *Jubilejne spisy „Serbowki”*, z. IV, *Stawizny*, Budyšin 1905, s. 25; W. K., *Swjedžeńskie topjeno k 75 lětnemu jubilerje „Serbowki” towařstwa studowacych Serbow Serbskeho seminaru w Praze*, Budyšin 1921.

<sup>4</sup> M. Š e w č i k, *op. cit.*, s. 26.

w następnych latach wielokrotnie wykazywał duże nią zainteresowanie.

W burzliwych latach Wiosny Ludów działalność „Serbowki” została zawieszona; zapisano w „Dźeniku” 18 marca 1848 r.:

Czasy są takie, że nie jest możliwe organizować dalej spotkań. Niektórzy z nas (Haška, Wjels i Wornař) zapisali się do studenckiego wojska i naukowe spotkania i zajęcia, do których się kieruje rozum oraz serce każdego związanego z wielkimi ideałami człowieka [...] nasza uwaga jest przez codzienne wydarzenia tak zajęta, że trudno myśleć o naukach filologicznych, które dotąd były podstawą i najważniejszym przedmiotem naszych spotkań<sup>5</sup>.

Do cotygodniowych spotkań powrócono ponownie po uspokojeniu się sytuacji politycznej. Poszerzono program o zajęcia z historii starożytności słowiańskich, wydłużając zarazem czas trwania zebrań o kwadrans. Dokonano również niewielkich zmian w statucie odnoszących się do wyboru „starszego” tj. przewodniczącego. Odtąd — wybierany na czteroletnią kadencję — nie musiał to być, jak dotąd, najstarszy członek towarzystwa.

W 1850 roku na „starszego” wybrano Michała Hórnik. Jak wynika z zapisów, okres jego przewodnictwa zaliczany jest do najbardziej owocnych w dziejach „Serbowki”. M. Šewčik w swych *Stawiznach Serbowki* pisał:

Kto się chce przekonać o tym, może zajrzeć do „Kwetkow” albo do „Dźenika” z tamtych lat i niech tam przeczyta jego napominające słowa, jego piękne wypracowania. Są to będące wielkimi pracami baśnie, oryginalne i przekłady, jak też rozważania językowe, niezawodnie są to perły, są to kwiaty „Kwetkow”. Lecz, ze szkodą dla dalszej działalności „Serbowki” w 1856 roku Hórnik ukończywszy naukę, opuścił Pragę i wyjechał na Łużycę<sup>6</sup>.

Pierwsze dziesięć lat istnienia towarzystwa stanowiło silną podstawę działalności na lata następne. Pilnie uczono się języka łużyckiego. Pisano rozprawy; niektóre z nich drukowano w łużyckich i czeskich pismach: „Łużicy”, „Posole”, „Jutnički”. Hórnik pisywał do „Czasopisma Muzeów Królestwa Czeskiego”. Poznawano historię, literaturę własną, ale również i innych narodów słowiańskich, w tym i polską. Michał Hórnik, który poznał język polski na lektoracie prowadzonym na uniwersytecie przez Václava Hankę, tłumaczył (na język górnołużycki) Mickiewicza (*Pierwiosnek, Grób Potockiej z Sonetów krymskich*), Pola (*Guldia hetmanowa*), Zaleskiego (*Nawiedziny grobu Laury*), Kochanowskiego (*Treny*), twórczość ludową<sup>7</sup>. Opracował również (nigdy nie wydany) podręcznik do nauki języka polskiego<sup>8</sup>. Polskie utwory tłumaczyli również Mikławš Andricki („starszy” „Serbowki” w latach

<sup>5</sup> *Ibidem*, s. 5.

<sup>6</sup> *Ibidem*.

<sup>7</sup> J. M a g n u s z e w s k i, *Sprawy polskie w kregu praskiej „Serbowki”*, „Pamiętnik Słowiański”, 1992, t. XLII [dr.1994], s. 89 i n.; R. L e s z c z y Ń s k i, *My i Oni. Kontakty kulturalne Polaków i Łużyczan*, Opole 2000, s. 240.

<sup>8</sup> M. L e s z c z y Ń s k i, *op. cit.*; i d e m, *Listy Michała Hórnik do Alfonsa Parczewskiego*, „Lětopis” A, 1984, R. 31, nr 1, s. 40.

1891-1895<sup>9</sup>) i Miklaŭš Krječmar (Mickiewicza, Kraszewskiego, Kasprowicza, Wyspiańskiego i Sienkiewicza), od 1906 roku członek „Serbowki”, później docent i profesor Uniwersytetu Karola w Pradze<sup>10</sup>, który przez wiele lat w każdy piątek prowadził zajęcia z praktycznej nauki języka serbskiego<sup>11</sup>.

Interesując się historią Słowian, młodzi Łużycanie wiele miejsca poświęcali również i historii Polski. Dyskutowano — w kontekście polskiego panowania na Łużycach — o Mieszku I, Bolesławie Chrobrym, Mieszku II. Były i opinie niezbyt pochlebne. Filip Rezak, przysły działacz łużycki, w pracy zapisanej w „Kwetkach” na przełomie lat 1882 i 1883, w której wspomina „sławnego pólskiego komponista Chopina” przy okazji omówienia polskich pieśni i tańców, umieścił i takie zdanie: „przetańcowali oni ojczysty kraj i wolność, niemal prześpiewali narodowość”<sup>12</sup>.

W prowadzonych zapiskach odnotowuje się również wizyty Polaków w „Serbowce”, w pierwszym dziesięcioleciu dwie. 2 czerwca 1847 roku zapis: „profesor z Warszawy (Polak)”; drugi zapis z 20 listopada 1851 r. (być może z daleko idącej ostrożności nie podano nazwisk polskich gości). Później w przeglądzie dziesięciolecia działalności „Serbowki” zamieszczono jedynie informację, iż Serbowkę odwiedzili „dwaj Polakaj (prof. z Warszawy)”. 12 marca 1859 r. w zebraniu uczestniczył nieznaną dziś ksiądz Borczewski, z którym rozmawiano po czesku i łużycku, a on po polsku (jak stwierdzono w konkluzji — „Słowianie mogą się między sobą porozumiewać”. W 1878 roku po raz drugi (pierwszy w 1867 r.) „Serbowkę” odwiedził Lucjan Malinowski, profesor filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Warszawskim<sup>13</sup>.

Istnieje również ślad bezpośredniego udziału polskiego w pracach „Serbowki”. W wykazie za rok 1905/1906 jako „wurjadny sobustaw” (członek nadzwyczajny) figuruje Ignac Czempik, Polak, student V klasy gimnazjalnej. Odnotowano, iż na zebraniu 21 stycznia 1906 roku deklamował wiersz Barta-Čišińskiego. Jak wynika z zapisu, choć bardzo się starał, ciągle mylił wymowę łużycką z czeską i polską, zachęcano go jednak, by pracę kontynuował<sup>14</sup>.

W ciężkich latach I wojny światowej „Serbowka” z braku studentów zawiesiła 16 kwietnia 1915 roku swoją działalność, jednak — choć niesystematycznie — w skromnym gronie spotykano się nadal. Na początku roku szkolnego 1915/16 w zebraniu uczestniczyło tylko dziewięciu członków. Z frontu przychodziły smutne wieści: 15 lipca 1915 roku w walkach na terenie Polski zginął Jakub Cyż, we Francji 1 sierpnia 1915 roku Jurij Ryčerj z Łużyc, a 20

<sup>9</sup> Przetłumaczył m.in. Mariana Gawlewicza, Melanię Parczewską, Henryka Sienkiewicza, zob. R. L e s z c z y Ń s k i, *My i Oni...*, s. 242.

<sup>10</sup> *Ibidem*, s. 244.

<sup>11</sup> D i p p m a n n, *Stawizny studentkeho towarstwa „Serbowka” w Pradze 1925-39/45*, „Lětopis” 821 (nie wydany), s. 25.

<sup>12</sup> Podają za: J. M a g n u s z e w s k i, *op. cit.*, s. 92.

<sup>13</sup> *Ibidem*, s. 90 i n.

<sup>14</sup> *Ibidem*, s. 93.

sierpnia 1916 Jurij Šofta. 19 marca 1916 roku nadeszła wieść o śmierci proboszcza Jana Nowaka, a wkrótce 10 maja — kanonika Jakuba Hermana. Pod koniec wojny dotarła wieść o śmierci w krwawej bitwie kapłana Jurija Delenka.

Ciężkie czasy wojenne „Serbowka” przetrwała. Garstka Łużyczan, która powróciła do Pragi, podjęła dalszą naukę i pracę. Wprowadzono nowe formy działalności. Z inicjatywy Jurija Henčla i przy poparciu Merćina Nowaka założono teatr kukiełkowy. Tłumaczono na język łużycki i wystawiano sztuki czeskich (i nie tylko) autorów. W 1926 roku wystawiono pod symbolicznym tytułem *Przebudzenie* sztukę przygotowaną i opracowaną przez Merćina Nowaka. Jak zauważono, teatr kukiełkowy stał się nową, atrakcyjną szczególnie dla młodego pokolenia formą walki o zachowanie tożsamości narodowej.

W 1922 roku zamknięto seminarium duchowne, w związku z czym do Pragi przybywało coraz mniej studentów. „Serbowka” straciła swoje instytucjonalne oparcie i w miarę systematyczny dopływ członków. W 1927 roku liczyła siedmiu członków, w następnym, 1928 roku studiowało w Pradze jedynie czterech Łużyczan i dwie Łużyczanki w Krabčicach. W następnych latach sytuacja się nie poprawiła. W latach 1929 i 1930 w Pradze uczyło się jedynie troje Łużyczan. W 1931 roku w sprawozdaniu ze spotkania w Poršicach zapisano: „Praska Serbowka nie ma członków. Nikt z Serbów nie studiuje w Pradze, więc się w niej nie dysputuje”<sup>15</sup>. Działalność „Serbowki” jednak nie zamarła.

Jeszcze tego samego roku, jesienią, ponownie do Pragi przybyli młodzi Łużyczanie, by podjąć naukę w gimnazjum arcybiskupim. Ogromną aktywnością wykazywał się Česław Leska, do Pragi przybył również ludowy pisarz Paweł Wićiaz z Chróścic, który podjął naukę na wydziale teologicznym praskiego uniwersytetu. Na uniwersytecie wykładali prof. Pátu (gramatyka serbska) i dr Krječmar (praktyczne kursy języka łużyckiego).

W 1933 roku na uniwersytecie Karola za zgodą ministerstwa oświaty została utworzona nowa katedra — sorabistyka. 31 października 1933 roku prezydent Czechosłowacji uroczystie mianował kierownikiem katedry łużyckiego językoznawcę i literaturoznawcę prof. dra Josefa Pátu. Fakt ten odbił się szerokim echem nie tylko w Czechosłowacji ale i w innych krajach słowiańskich. „Łužicvko-serbski vestnik” pisał: „Jest to wielki czyn słowiańskiej kulturalnej współpracy w czasach, gdy łużyccy studenci nie mają w domu możliwości uczenia się”<sup>16</sup>. Niemal w tym samym czasie na Uniwersytecie Warszawskim otwarto lektorat języka łużyckiego, którym kierował Łużyczanin inż. Jurij Ješka.

W latach od 1933 aż do 1939 działania „Serbowki”, która stała się otwartym związkiem dla studentów łużyckich ze wszystkich uczelni praskich, skierowane były przeciwko faszystom. W tym też duchu redagowana była

<sup>15</sup> D i p p m a n n, *op. cit.*, s. 30.

<sup>16</sup> *Ibidem*, s. 32.



rękopiśmienna gazeta „Gmejska heja” (Gminna maczuga). Pismo jak czuły sejsmograf reagowało na wydarzenia zachodzące w sfaszowanym kraju. Do 1938 roku „Serbowka” była jedynym forum narodowego działania, na którym faszyci jeszcze nie położyli ręki. Liczyła wtedy siedmiu członków, w większości gimnazjalistów.

Po drugiej wojnie „Serbowka” wznowiła swoją działalność. W 1947 roku z rocznym opóźnieniem świętowała setną rocznicę swojego istnienia, ale stałe zmniejszanie się liczby studiujących w Czechosłowacji Łużyczan, spowodowało zanik związku w 1953 roku<sup>17</sup>.

„Serbowka” w ciągu 100-letniej działalności wykształciła wielu świadomych łużyckich patriotów. Wśród nich byli m.in. Hórník, Łusćanski, Winger, Bart-Čišiński i wielu, wielu innych<sup>18</sup>. Ich późniejsza praca wśród Łużyczan rozbudzała i utrzymywała świadomość narodową, przyczyniała się do zachowania i kultywowania obyczajów oraz utrzymania piśmiennictwa, stanowiąc podstawę funkcjonowania dzisiejszych łużyckich placówek naukowo-kulturalnych.

Grażyna Wyder

#### LAUSITZER STUDENTEN GESELLSCHAFT „SERBOWKA” IN PRAG (1846-1953)

##### *Zusammenfassung*

Die Prager „Serbowka” wurde am 21. Oktober 1846 auf Anregung junger Lausitzer Studenten, Katholiken, Zöglinge des seit 1704 bestehenden Lausitzer Seminars gegründet, die sich in Prag auf ihre seelsorgerische Arbeit vorbereiteten.

Während der ersten Versammlung wurde Jakob Buc für zwei Jahre als Vorsitzender, der sog. „Älteste” gewählt. Angenommen wurden auch der Statut und der Name „Serbowka”. In den folgenden Jahren leiteten die Gesellschaft: 1850 (1 Jahr) Mikławš Cyž; 1850 Mikławš Jaclawsk. 1952 Michał Hórník; 1956/57 Jurij Wawrich; 1857/58 Jan Nowak; 1858 Handrij Dučman; 1860/61 Hanrij (Ernst) Fulk; 1861 Jurij Lusćanski; 1865 Michał Róla; 1967/68 Gustav Jurij Kubaš; 1868 Jan Laras; 1870/71 Ptr. Lipič; 1871 Jakub Skala; 1875/76 Jurij Nowak; 1876/77 Jakub Kilank; 1877 (1 Jahr) Jakub Bart-Čišiński; 1977 Jurij Libš; 1879/80 Jurij Kumor; 1880 Libš; 1883/84 Filip Rzak; 1884/85 Mikław š Žur; 1885/86 Michał Wjesela; 1886 Jakub Nowak – Kašćanski; 1888/89 Jurij Kral; 1889 Jakub Šewčik; 1892 Mikławš Andricki; 1895 Jurij Hejduška; 1897/98 Jurij Delan; 1898/99 Pawoł Knježk; 1901 Jan Wjenka; 1905/06 Jan Cyž; 1908 Mikławš Just; 1910 Józef Jakubaš; 1913/14 Beno Šolta; 1915 Józef Nowak; 1919 Paweł Grofa; 1920/21 Józef Rjeda; 1921/22 Jan Donat; 1923 Jurij Handrik; 1924 Jan Cyž; 1927 Měrcin

<sup>17</sup> J. Magnuszewski, *op. cit.*, s.

<sup>18</sup> Do towarzystwa od momentu powstania do 1938 roku należało 369 członków (do okresu powojennego brak danych); w rozbiciu na poszczególne lata kształtowało się to następująco: 1846-1849 - 30; 1850 - 10; 1859 - 9; 1861 - 13; 1862 - 11; 1882 - 15; 1884 - 14; 1885 - 15; 1890 - 13; 1893 - 10; 1894 - 11; 1895 - 11; 1896 - 10; 1907 - 15; 1913 - 21; 1914-1915 - 20; 1916 - 9; 1920 - 11; 1923 - 5; 1924 - 12; 1943 - 8; 1935 - 5; 1936-1937 - 8; 1938 - 5; por. S. Musiata, *op. cit.*, s. 58.

Nowak; 1927/28 Jurij Henčl; 1928/29 Jurij Cyž; 1931/32 Pawoł Wičaz-Chróšćanski; 1932 Jurij Břežan; 1934/35 Jurij Měrcink; 1937 Jurij Chěžka).

Im §1 des Status wurde das Hauptziel der Gesellschaft bestimmt: „Tute serbske zhromažizny dźerža so k wudospelnjenju w maćeŕskej reči a k zbudženju lubosce narodnosći“. Man versammelte sich einmal in der Woche, um sorbische Sprache und Grammatik zu üben. Mit der Zeit hat man das Programm der Zusammenkünfte um den Unterricht in der Geschichte der slawischen Altertümer erweitert. Serbowka stand unter Schutzherrschaft der böhmischen Gelehrten. Auch andere slawische Wissenschaftler zeigten ihr Interesse dafür.

Man lernte Sorbisch, schrieb die Abhandlungen, von denen einige in den sorbischen und tschechischen Schriften gedruckt wurden. Man lernte hauptsächlich eigene Geschichte und Literatur kennen, aber auch die der anderen slawischen Völker, darunter auch polnische.

Vermerkt sind auch die Besuche von Polen in Serbowka. So sind auch die Spuren des polnischen Anteils an den Arbeiten von Serbowka zu finden.

Nach dem Ersten Weltkrieg, der für gewisse Zeitdauer die Tätigkeit von Serbowka unterbrochen hatte, versuchte man neue Aktivitätsformen einzuführen. Man hat das Kasperletheater gegründet. Man übersetzte ins Sorbische die Stücke tschechischer (und nicht nur) Autoren und führte sie auf.

Im Jahre 1922 wurde das Priesterseminar geschlossen, was aus neuer Organisation der Kirchenbehörden und zwar der Gründung des Bistums Meißen folgte. Im Zusammenhang damit kamen nach Prag immer weniger Studenten. Serbowka hatte ihre institutionelle Stütze und gewissermaßen systematischen Zustrom der Mitglieder verloren. In den Jahren von 1933 bis 1938/39 wurde Serbowka für die sorbischen Studenten aus allen Prager Hochschulen zu einem offenen Verband.

Nach dem Zweiten Weltkrieg hatte Serbowka ihre Tätigkeit wieder aufgenommen. 1947 feierte sie mit einjähriger Verspätung den 100. Jahrestag ihres Bestehens. Da die Zahl der sorbischen Studierenden in der Tschechoslowakei immer kleiner wurde, verschwand der Verband im Jahre 1953 aus der Öffentlichkeit.

„Serbowka“ bildete im Laufe ihrer 100jährigen Tätigkeit mehrere bewußte sorbische Patrioten heraus. Allgemein hatte sie in ihrer Geschichte 369 Mitglieder und zwar: in den Jahren 1946 – 30; in Jahren 1846-49 – 30 ; 1850-10; 1859-9; 1861-13; 1862-11; 1882 –15 ; 1884-14; 1885-15; 1980 – 13; 1893-10; 1894-11; 1895-11; 1896-10; 1907-15; 1913-21; 1914/15-20; 1916-9; 1920-11; 1923-5; 1924-12; 1943-8; 1935-5; 1936/37-8; 1938-5. Ihr späteres Wirken unter den Sorben weckte und festigte das nationale Bewußtsein, trug zur Erhaltung und Pflege der Tradition (Sitten und Bräuche), sowie auch zur Erhaltung des Schrifttums, was die Grundlage für das Funktionieren der heutigen sorbischen Zentren für Wissenschaft und Kultur bildet.